

ตัวละคร

ฉาก

โดย อ. ชิดดาว เดชศรี

ตัวละคร
(Character)

ตัวละคร

- คือ กลุ่มคนในเรื่องเล่าที่ผู้แต่งสร้างขึ้น เป็นผู้ที่มามีบทบาทในท้องเรื่อง หรือผู้ที่เดินผ่านเนื้อเรื่อง และเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อดำเนินเหตุการณ์ในเรื่อง
- เป็นเจ้าของเรื่อง
- เป็นผู้ที่ทำให้เกิดเรื่องราวขึ้นมา ตัวละครจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี
- ไม่จำเป็นต้องเป็นคนเสมอไป อาจเป็นสัตว์ เทพ อมนุษย์ วัตถุสิ่งของ หรือสิ่งที่เป็นนามธรรม
- เป็นสิ่งสมมุติหรือสัญลักษณ์เพื่อเทียบเคียงกับธรรมชาติและพฤติกรรมของมนุษย์เสมอ

- ในเรื่องสั้นและนวนิยายสมัยใหม่ ตัวละครส่วนใหญ่จะเป็นคน
- ตัวละครส่วนใหญ่จะมี “ลักษณะความเป็นมนุษย์” เช่นเดียวกับผู้อ่าน เช่น หน้าตา อุปนิสัย ใจคอ สถานภาพทางสังคม อันเป็นสิ่งที่คนทั่วไปรู้จักกันดีอยู่แล้ว สิ่งเหล่านี้อาจเรียกได้ว่าเป็น “แบบของคน” ที่ผู้เขียนได้นำมาปรับปรุงแต่งตามจินตนาการ หรือจุดประสงค์ทางศิลปะ จนทำให้เกิดเป็นภาพลวงตาของคนขึ้นมา สิ่งที่ผู้อ่านจะได้รับเมื่ออ่านเรื่องก็คือ การได้เห็นรูปแบบต่างๆ ของมนุษย์ในหลายลักษณะ ไม่ว่าจะ เป็นพฤติกรรม บุคลิกภาพ และภาวะอันเป็นธรรมชาติสากลของมนุษย์ อันจะช่วยให้ผู้อ่านได้เข้าใจชีวิตและผู้คนรอบข้างมากขึ้น (ธัญญา สังขพันธ์านนท์, 2539, น.174)

ประเภทของตัวละคร

การจัดประเภทตัวละครทำได้หลายวิธี ได้แก่

1. การจัดประเภทตามความสำคัญของตัวละคร

➤ ตัวละครหลัก/ ตัวละครเอก

- มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง เป็นศูนย์กลางของเรื่อง เป็นตัวละครที่ก่อให้เกิดปมปัญหาหรือความขัดแย้งในเรื่อง
- ตัวเอกปฏิลักษณ์ (anti-hero, anti-heroine)

➤ ตัวละครรอง

- มีบทบาทสำคัญรองจากตัวละครหลัก เป็นตัวละครที่มีบทบาทในการดำเนินเรื่องในด้านการสนับสนุนบทบาทของตัวละครหลัก
- อาจเป็นตัวละครคู่เทียบ (ตัวเปรียบเทียบ (foil)) ทำหน้าที่สนับสนุนตัวเอกให้มีความโดดเด่นเพิ่มมากขึ้น

➤ ตัวละครประกอบ

- มีบทบาทในการดำเนินเรื่องไม่มากนัก ปรากฏตัวในระยะสั้น ผู้เขียนสร้างขึ้นเพื่อเสริมสร้างความสมจริง สร้างบรรยากาศ หรือมีส่วนเสริมให้เรื่องในช่วงเหตุการณ์นั้นดำเนินต่อไปได้
- ตัวละครไม้ประดับ, extra

2. การจัดประเภทตามบทบาทของตัวละคร

➤ ตัวละครเอก (พระเอก, นางเอก)

- เป็นศูนย์กลางของเรื่อง และมีบทบาทในเหตุการณ์หลักหรือสำคัญของเรื่อง มักจะมีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่น่าชื่นชม (ตัวละครเข้าแบบ (stock character))

➤ ตัวละครปฏิปักษ์ (ผู้ร้าย, นางร้าย)

- เป็นฝ่ายตรงข้ามกับตัวละครเอก สร้างความขัดแย้งในเรื่อง อาจเป็นนามธรรมที่มีพลังอำนาจมหาศาล

➤ ตัวละครสนับสนุน

- เป็นผู้ช่วยตัวละครในเรื่องมีทั้งตัวละครเอกและตัวละครปฏิปักษ์ หากตัวละครสนับสนุนมีบทบาทรองจากพระเอก เรียกว่า พระรอง

- อาจเป็นตัวละครที่สนับสนุนพระเอกแต่มีลักษณะตรงข้ามกับพระเอกเพื่อเน้นให้เห็นความสูงส่งของพระเอกเด่นชัดยิ่งขึ้น เรียกว่า พระรองอัปลักษณะ

3. การจัดประเภทตามลักษณะพฤติกรรมของตัวละคร

➤ **ตัวละครมิติเดียว/ ตัวละครน้อยลักษณะ/ ตัวละครแบบแบน (Flat character)**

- มีลักษณะนิสัยที่มองได้เพียงหนึ่งหรือสองด้าน ไม่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยมาก
- มีลักษณะเรียบง่าย ไม่มีความซับซ้อนในด้านบุคลิกภาพ และสภาพจิตใจ
- ลักษณะตัวละครที่ไม่เปลี่ยนแปลงตลอดเรื่อง เรียกว่า “ตัวละครสถิต” (static character)

➤ **ตัวละครหลายมิติ/ ตัวละครหลายลักษณะ/ ตัวละครแบบกลม (Round character)**

- มีลักษณะใกล้เคียงกับ “ความเป็นมนุษย์” มากกว่าแบบแรก
- ผู้เขียนสร้างตัวละครมาจากแง่มุมหลากหลายของมนุษย์ มีบุคลิกภาพนิสัยซับซ้อนแตกต่างกันไปตามสภาพอารมณ์ สถานการณ์ และสภาพแวดล้อมเหมือนมนุษย์จริง
- ตัวละครที่พัฒนาลักษณะนิสัยและเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ในเรื่องเรียกว่า “ตัวละครพลวัต” (dynamic character)
- มักปรากฏอยู่ในวรรณกรรมขนาดยาวมากกว่าเรื่องสั้น

4. การจัดประเภทตามบทบาทของตัวละคร

➤ **ตัวละครผู้กระทำ (Active character)**

- มีลักษณะเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ ไม่ถูกคุกคามหรือครอบงำจากผู้อื่น โดยง่าย
- ส่วนใหญ่มีเป้าหมายและมีการตัดสินใจเป็นของตัวเอง
- โดยมากเป็นตัวละครที่มีการศึกษาดี และมักเป็นเพศชาย

➤ **ตัวละครผู้ถูกกระทำ (Passive character)**

- มีลักษณะอ่อนแอ ต้องพึ่งพาผู้อื่นหรือต้องอยู่ภายใต้การดูแลหรือควบคุมของตัวละครอื่น
- ส่วนใหญ่มักเป็นผู้ด้อยการศึกษา มีฐานะหรือสถานะต่ำต้อย โดยมากเป็นผู้หญิงมากกว่า

ชาย

การนำเสนอตัวละคร

1. การนำเสนอโดยตรง (Direct Method)

- การที่ผู้แต่งให้รายละเอียดและข้อมูลเกี่ยวกับตัวละครในลักษณะของ “การบรรยายภาพตัวละคร” (Portrait)
- ข้อมูลที่นำเสนอ มักจะเป็นองค์ประกอบพื้นฐานทั้งหลายของตัวละครนั้นๆ
 - รายละเอียดเชิงประวัติ เช่น ชื่อ เพศ อายุ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางครอบครัว สังคม อาชีพ ประวัติย่อ
 - ลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ หน้าตา ท่าทาง รูปร่าง บุคลิกภาพ การแต่งกาย หรือบางครั้ง อาจจะเน้นลักษณะเด่นประจำตัวบางอย่างเป็นพิเศษ

- ลักษณะจิตใจ เช่น ความรู้สึกนึกคิด อุปนิสัยใจคอ วิธีคิด ปรัชญาชีวิต หรือภาวะจิตใจ
ของตัวละคร

- วัตถุที่เกี่ยวข้องกับตัวละครอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ การกล่าวถึงข้าวของเครื่องใช้
ประจำตัวของตัวละครที่มีความหมายบ่งบอกสภาวะของตัวละครนั้นๆ วัตถุเหล่านี้บางครั้งอาจ
แฝงสัญลักษณ์เอาไว้ด้วย

➤ อาจถูกนำเสนอโดย

- การบรรยายรวมครั้งใหญ่ (Global Portrait) คือ การให้ข้อมูลทั้งหมดเกี่ยวกับตัวละครครั้ง
เดียวจนหมด

- การบรรยายแบบกระจายไปตลอดทั้งเรื่อง (Fragmental Portrait) คือ การบรรยายถึงตัว
ละครครั้งละเล็กน้อยในตอนต่างๆ ผู้อ่านจะต้องนำข้อมูลอันกระจายนั้นมาปะติดปะต่อกันใน
ภาพรวมเมื่ออ่านเรื่องจบ

2. การนำเสนอโดยอ้อม (Indirect Method)

- จะไม่บรรยายอย่างตรงไปตรงมาและเป็นกิจจะลักษณะ แต่จะสอดแทรกอยู่ในการเล่า เหตุการณ์ต่างๆ
- ผู้อ่านจะรู้จักตัวละครผ่านทางพฤติกรรมที่แสดงออก การกระทำ คำพูด หรือการบรรยายถึง กริยาอาการ สายตา หรืออวัจนภาษา

แนวทางการวิเคราะห์ตัวละคร

1. พิจารณากลวิธีในการสร้างและนำเสนอตัวละคร

- อาจเริ่มจากการพิจารณาลักษณะทางกายภาพหรือข้อมูลของตัวละครที่จะวิจารณ์ก่อน
- การพิจารณาอาจทำได้โดย
 - การพิจารณาวิธีการนำเสนอตัวละคร ว่าผู้แต่งสร้างตัวละครนี้อย่างไรบ้าง ตั้งแต่การตั้งชื่อ การบรรยายตัวละคร และรายละเอียดต่างๆ ที่ผู้แต่งสร้างไว้ ทั้งโดยตรงและอ้อม
 - การพิจารณาพฤติกรรมหรือความนึกคิดของตัวละคร ว่ามีที่มาที่ไปอย่างไร มีความสมเหตุสมผลหรือไม่ ฯลฯ
 - การพิจารณาความเปลี่ยนแปลง/พัฒนาการของตัวละคร ว่าตัวละครดังกล่าวเมื่อเจอเหตุการณ์ต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด

2. พิจารณามิบทบาทและความสำคัญของตัวละคร

- เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวละครที่เราจะพิจารณาแล้ว ต่อมาให้พิจารณาว่า ตัวละครมีบทบาทและความสำคัญต่อเรื่องราวอย่างไร จากการตอบคำถามว่า
- ตัวละครมีบทบาทต่อความขัดแย้งในเรื่องอย่างไร ?
- ตัวละครมีความสำคัญต่อเรื่องราวอย่างไร? หากตัดตัวละครนี้ออกไปจะเป็นอย่างไร?
- การสร้างตัวละครดังกล่าวมีบทบาทต่อการนำเสนอเรื่องอย่างไร? เพราะเหตุใด?
- ตัวละครเป็นสัญลักษณ์หรือเป็นตัวแทนที่ผู้แต่งต้องการกล่าวถึงอะไร?

แนวทางการประเมินค่าตัวละคร

1. พิจารณาว่าผู้แต่งสร้างตัวละครได้สมจริงหรือไม่
2. การเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการของตัวละครเป็นไปอย่างสมเหตุสมผลหรือไม่
3. การสร้างตัวละครช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจมนุษย์และสถานะอันเป็นสากลของมนุษย์ได้มากน้อยแค่ไหน และดูว่านักเขียนมีความชัดเจนหรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับมนุษย์หรือไม่

ฉาก
(Setting)

ความหมาย

- ฉากท้องเรื่อง
- การบรรยายหรือการพรรณนาภูมิหลังของเหตุการณ์และตัวละคร
- ทำให้ทราบว่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์นั้นๆ เกิดขึ้นที่ใด เมื่อใด และทำให้เข้าใจบุคลิกลักษณะ ภาวะทางอารมณ์ และจิตใจของตัวละคร
- มีความสำคัญในการสร้างความสมจริง, สร้างเอกภาพของเรื่อง, สื่อภาวะอารมณ์ของตัวละคร, สร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์

- สถานที่
- ระยะเวลาที่เรื่องนั้นเกิดขึ้น (ยุคสมัย, เวลา)
- สิ่งแวดล้อมและสังคมของตัวละคร (สภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม, สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ)
- บรรยายกาลในเรื่อง

(ประกอบ เจริญจิตรกรรม, 2556, น. 58)

แนวทางการวิจารณ์ฉากในวรรณกรรม

➤ ฉากเกี่ยวกับสถานที่

- สถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง อาจเป็นสถานที่จริง สมมติขึ้น หรือเสมือนว่ามีอยู่จริงก็ได้
- ผู้วิจารณ์ต้องรู้ก่อนว่าเรื่องเล่าเกิดขึ้นที่ไหนและสถานที่นั้นมีสภาพอย่างไร ต่อจากนั้นผู้วิจารณ์จำเป็นต้องพิจารณาว่าสถานที่เหล่านั้นมีความสัมพันธ์กับตัวละครและแนวคิดของเรื่องอย่างไรด้วย

➤ ฉากเกี่ยวกับเวลา

- ช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ที่เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น มีตำแหน่งแผนที่เวลาชัดเจน อ้างอิงได้ สัมพันธ์กับสถานะแวดล้อมทางสังคม

- ผู้วิจารณ์ต้องรู้ว่าเรื่องเล่าเกิดขึ้นเมื่อไร เกิดขึ้นนานเท่าไร และเวลาผ่านไปในรูปแบบไหน รวดเร็วหรือเชื่องช้า การเล่าเป็นการเล่าไปตามลำดับปฏิทิน เล่าย้อนอดีต เล่าแบบย้อนกลับไปกลับมา หรือเป็นการเล่าเหตุการณ์หลายเหตุการณ์ในเวลาเดียวกัน คำตอบของคำถามเหล่านี้สามารถบอกให้ผู้วิจารณ์รู้ว่าผู้แต่งต้องการเน้นการเสนอเรื่องอะไร

➤ **ฉากเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสังคม**

- สภาพที่แวดล้อมตัวละครและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
- ผู้วิจารณ์ต้องพิจารณาว่า สภาพแวดล้อมหรือสังคมใดที่ส่งอิทธิพลต่อตัวละคร

➤ **ฉากเกี่ยวกับบรรยากาศ**

- บรรยากาศที่เกิดขึ้นภายในเรื่อง
- ผู้วิจารณ์ต้องพิจารณาว่าบรรยากาศให้อารมณ์ที่สอดคล้องกับเรื่องหรือไม่ อย่างไร

(ประคอง เจริญจิตรกรรม, 2556, น. 58)

รายการอ้างอิง

ธัญญา สังขพันธานนท์. 2539. **วรรณกรรมวิจารณ์**. ปทุมธานี: นาคร.

นพพร ประชากุล. 2552. **ยอกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 1 ว่าด้วยวรรณกรรม**. กรุงเทพฯ: อ่าน.

ประคอง เจริญจิตรกรรม. 2556. **หลักการเขียนวิจารณ์วรรณกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสภา (ปรับปรุงเพิ่มเติม). 2566. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา

